

HÖGSTA DOMSTOLENS DOM

meddelad i Stockholm den 6 april 2006

Mål nr

B 4411-03

KLAGANDE

Yara AB (tidigare Hydro Agri Aktiebolag), 556042-6792

Box 908

731 29 Köping

Ombud: Advokat MW

MOTPART

Riksåklagaren

Box 5553

114 85 Stockholm

SAKEN

Företagsbot

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätts dom den 16 oktober 2003 i mål B 6888-02

DOMSLUT

Med ändring av hovrättens dom fastställer Högsta domstolen tingsrättens domslut.

Yara AB tillerkänns ersättning av allmänna medel för sina rättegångskostnader i hovrätten med etthundra-sjuttioåttatusentrehundrasex (178 306) kr.

Yara AB tillerkänns ersättning av allmänna medel för sina rättegångskostnader i Högsta domstolen med skäliga sjuttiotusen (70 000) kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Yara AB har yrkat att Högsta domstolen ogillar åklagarens yrkande om att bolaget skall åläggas företagsbot samt tillerkänner bolaget ersättning för dess rättegångskostnader i hovrätten och fastställer tingsrättens beslut att tillerkänna bolaget ersättning för rättegångskostnader.

Riksåklagaren har bestritt ändring.

Yara AB har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

DOMSKÄL

Yara AB driver i Köping en fabrik för framställning av gödselmedel och baskemikalier. Koncessionsnämnden för miljöskydd har i beslut den 21 juni 1993 vid tillståndsprövning bestämt slutliga villkor för verksamheten. Dessa innebär såvitt nu är i fråga att bolaget får till vatten släppa ut fosfatfosfor med 2 kg per dygn som ett riktvärde, avseende medelvärde

för drifttiden under en månad, och 10 kg fosfatfosfor per dygn som ett gränsvärde, avseende medeltal för kalenderår. Med riktvärde avses ett värde som, om det överskrids, medför en skyldighet för tillståndshavaren att vidta sådana åtgärder att värdet kan hållas. Gränsvärdet anger en högsta gräns som inte får överskridas.

Den 10–11 juni 1998 skedde ett utsläpp av ca 3 200 liter fosforsyra eller ca 1 270 kg fosfatfosfor via fabriken huvudavlopp till Köpingsån och vidare till Mälaren. Målet gäller frågan om Yara AB skall åläggas att betala företagsbot på grund av utsläppet. För åläggande av företagsbot krävs enligt 36 kap. 7 § brottsbalken att brott har begåtts i utövningen av näringsverksamhet samt att brottsligheten har inneburit ett grovt åsidosättande av de särskilda skyldigheter som är förenade med verksamheten eller annars är av allvarligt slag och att näringsidkaren inte har gjort vad som skäligen kunnat krävas för att förebygga brottsligheten.

En grundläggande förutsättning för att ett företag skall kunna åläggas företagsbot är således att brott har begåtts i utövningen av näringsverksamhet. Åklagaren har gjort gällande att utsläppet inneburit att tre olika brott begåtts i bolagets näringsverksamhet, nämligen brott mot 5 §, jfr 20 § första stycket, lagen om kemiska produkter (1985:426), brott enligt 45 § första stycket 3 miljöskyddslagen (1969:387) samt vållande till miljöstörning enligt 13 kap. 8 a § och 9 § andra stycket brottsbalken, i bestämmelsernas lydelse vid tiden för utsläppet. (Bestämmelserna har numera ersatts av motsvarande bestämmelser i miljöbalken.)

På de skäl som hovrätten har angivit är det inte visat att brott mot vare sig lagen om kemiska produkter eller miljöskyddslagen har begåtts i utövningen av bolagets näringsverksamhet. Detta innebär bl.a. att utgångspunkten för

bedömningen av frågan om rekvisiten för vållande till miljöstörning är uppfyllda, är att bolaget inte åsidosatt något villkor som gällt för verksamheten. Vad beträffar riktvärdet, som i och för sig överskreds vid det aktuella tillfället, är det – som hovrätten anfört – avgörande att bolaget vidtagit adekvata åtgärder så snart utsläppet blivit känt för bolaget. Gränsvärdet för kalenderåret blev aldrig överskridet.

För vållande till miljöstörning döms bl.a. den som av oaktsamhet förorenar mark, vatten eller luft på ett sätt som medför eller kan medföra sådana hälso-risker för människor eller sådana skador på djur eller växter som inte är av ringa betydelse, eller annan betydande olägenhet i miljön. Något straff skall emellertid inte ådömas, om behörig myndighet har tillåtit förfarandet.

Yara AB har hävdatt att det inte är möjligt att döma för vållande till miljöstörning i ett fall som detta där bolaget har tillstånd till verksamheten och har efterlevt villkoren enligt Koncessionsnämndens beslut. Riksåklagaren har i denna del invänt att tillståndet inte har utformats med tanke på att det också skall täcka in momentana utsläpp av den storlek som det aktuella. Utsläppet kan därför enligt riksåklagarens mening inte anses ligga inom ramen för det meddelade tillståndet.

Vid tillståndsprövningen har tillståndsmyndigheten gjort en intresseavvägning mellan miljöskyddsintresset och den planerade verksamhetens samhällsnyttighet, bedömt effekten av verksamhetens inverkan på miljön och fastställt rikt- och gränsvärdesvillkor. Gränsvärdet har i förevarande fall angivits på årsbasis. Någon absolut övre gräns för utsläpp under en kortare tid har således inte uppställts. Av de uttalanden som gjorts i förarbetena framgår att möjligheterna att döma en verksamhetsutövare för vållande till miljöstörning för utsläpp som inte har inneburit att meddelade villkor har överträtts är mycket begränsade och i huvudsak avser fall där

tillståndet har grundats på vilseledande uppgifter från sökandens sida (se t.ex. prop. 1980/81:108 s. 17). Även rättssäkerhetsaspekten talar för en restriktiv tolkning av det aktuella straffstadgandet. Något ansvar för vållande till miljöstörning kan därför inte anses föreligga i förevarande fall.

Det anförda innebär att det inte är visat att något brott har begåtts i utövningen av bolagets näringsverksamhet. På grund härav skall åklagarens yrkande om att bolaget skall åläggas företagsbot ogillas.

Eftersom åklagarens talan ogillas bör bolaget tillerkännas ersättning för rättegångskostnader som skäligen varit motiverade.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit: justitieråden Svensson, Lennander (referent),
Lundius, Virdesten och Skarhed
Föredragande revisionssekreterare: Wikström